

МОЛИЕР

МИЗАНТРОП

Превод от френски: Кирил Кадийски, 2000

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

АЛЦЕСТ — влюбен в Селимена
ФИЛИНТ — приятел на Алцест
ОРОНТ — влюбен в Селимена
СЕЛИМЕНА — възлюбена на Алцест
ЕЛИАНТА — братовчедка на Селимена
АРСИНОЯ — приятелка на Селимена
АКАСТ — маркиз
КЛИТАНДЪР — маркиз
БАСК — слуга на Селимена
СТРАЖАР
ДЮБОА — слуга на Алцест

Действието се развива в Париж, в дома на Селимена.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Филинт, Алцест

ФИЛИНТ

Какво ви става пак?

АЛЦЕСТ

Махнете се, за бога!

ФИЛИНТ

Кажете ми какво е станало, не мога...

АЛЦЕСТ

Вървете си, нали ви казах...

ФИЛИНТ

Но поне

да ме изслушате...

АЛЦЕСТ

Не ща да слушам, не,
ще ме оставите ли, питам ви, на мира!

ФИЛИНТ

Какъв е тоя гняв, не ми го ум побира
и като ваш добър приятел досега...

АЛЦЕСТ

(Скача от мястото си.)

Приятел? Вие ли? Ах, ама че шега!
Приятел бях ви аз, и то какъв приятел;
но повече не съм; за близък съм ви смятал,
обаче ви видях и чак ме достраша,
уви, за вашата покварена душа.

ФИЛИНТ

Добре, кажете ми в какво съм крив тогава?

АЛЦЕСТ

Аз бих умрял от срам, а той недоумява;
такава работа не ще прости Алцест
и който и да е, ако държи на чест.
Нали видях с каква любезност, колко мило
говорехте с един; не би ме впечатлило,
ако след вашите шеги, възторзи, смях
не го прегърнахте — нали добре видях, —
а ми разправяте, че името му даже
ви щукнало — ей тук човек какво да каже;
не бе все още свил зад ъгъла дори
и вашият възторг се мигом изпари.
Пфу! Гледай ти какво падение — не, няма
по-мерзко нещо от човешката измама,
на ваше място щях да пламна цял от срам,
не, не — въжето щях да си нахлузя сам.

ФИЛИНТ

Не виждам чак да е до бесене опряло;
не ме нападайте за щяло и нещяло,
смирете си гнева, не виждам за какво
ще ме окачвате на първото дърво.

АЛЦЕСТ

Шегички пак — не е ни място, нито време!

ФИЛИНТ

И според вас какво човек да предприеме?

АЛЩЕСТ

Какво? — да си държи до края на честта:
каквото на сърце — това и на уста!

ФИЛИНТ

Когато някой най-сърдечно го прегърне,
човек с прегръдка пак е длъжен да отвърне,
да срещне поздрава му — в тон с добрия тон, —
с любезен поздрав и поклона — с мил поклон.

АЛЩЕСТ

Не, аз не мисля тъй, не искам да се водя
по тая глупава и лицемерна мода;
направо мразя ги аз тия същества,
които вечно са заети все с това
да те прегръщат и без срам да се лигавят
и с празни приказки деня си да отравят;
и все едно им е какъв стои пред тях,
дали почтен човек или пък развейпрах.
Каква е ползата такъв да ви ласкае,
готов главата ви с похвали да замае,
да ви изкара най-способен, най-велик,
щом прави същото и с първия мръсник?
Не, честната душа се пази от поквара,
не ще да мяза тя на уличница стара;
и най-прочутите, понякога и те
са като другите и слава им се ще,
но няма повече какво тук да се нищи:
цениш ли всичките, то никой не цениш ти!
Понеже виждам, че и вие сте от тях,
не искам да ви знам, не ща да съм за смях,
във вашето сърце за всички място има
и тая щедрост е за мен непоносима,
ако приятел съм, да съм един и пръв —
не като другите, не ща да съм такъв!

ФИЛИНТ

Но все пак в тоя свят какво човек да прави,
щом има, виждате, и правила, и нрави?

АЛЦЕСТ

Не, вече казах ви, ще трябва да громим
това двуличие и етикета мним,
да бъдем хора и без перчене голямо
да казваме това, което мислим само,
не искам нищо аз да крия подло в мен,
да слагам маска на ласкател възхитен.

ФИЛИНТ

Но има случаи, когато, общо взето,
това е смешно и дори не е прието;
понякога — да ме простите с вашта чест,
но по-добре е да не бъдеш прям, Алцест!
Я вижте колко са различни всички хора,
и аз да взема ли сега да им говоря
каквото мисля си за тях! На оня там
да кажа: „Дразниш ме, не искам да те знам.“

АЛЦЕСТ

Да, точно тъй!

ФИЛИНТ

Какво? На старата Емилия
да кажа: глупави са твоите усилия
да ни се правиш на девица с тоя грим!

АЛЦЕСТ

Да, да.

ФИЛИНТ

На Дорилес — досадник нетърпим —
да кажа, че наду на всички ни ушите

и дворът хич не му и вярва на хвалбите?

АЛЦЕСТ

Чудесно.

ФИЛИНТ

Без шеги!

АЛЦЕСТ

Не, никаква шега
и вече никаква пощада отсега;
и в двора, и навън човек като ги слуша,
му кипва жлъчката — дошли са ми до гуша.
Светът ми става чер и страдам угнетен,
щом само видя ги какви сноват край мен.
Навред престорена любезност, казни, сплетни,
лъжи, предателства и чувства мимолетни,
не мога повече, докарват ме до бяс
и с всичко живо тук в двубой ще вляза аз!

ФИЛИНТ

За философска скръб е малко прекалено
и ме напушва смях, ще кажа откровено,
в „Училището за мъже“ на Молиер
един от братята направо вижда чер
света...

АЛЦЕСТ

Ах, боже мой, недейте все сравнява.

ФИЛИНТ

Не, стига вече тъй! Каквото и да става,
светът какъвто е, не ще се промени;
но ваша милост щом тъй правдата цени,
направо казвам ви — за мен сте просто болен;
каква комедия — от всичко недоволен,
все съди хората, вбесява се от тях,

а хич не вижда сам, че станал е за смях.

АЛЦЕСТ

Е, толкоз по-добре, постигнах го най-сетне,
така се радвам, ах, успя да ми просветне,
да си в очите на глупаците глупак —
какво по-хубаво, какъв по-верен знак!

ФИЛИНТ

На всички, значи, зло желаете, така ли?

АЛЦЕСТ

Да, да, вбесяват ме, добре сте ме разбрали.

ФИЛИНТ

Ах всички смъртни ли попадат в тоя кюп,
не бива с всички тук човек да бъде груб,
защото има и добри и в наше време...

АЛЦЕСТ

Не, няма, не; човек, когото и да вземе:
едните подли са, коварни същества,
а другите пък — те подкрепят ги с това,
че не воюват хич с ужасните им грешки
и даже смятат ги направо за човешки.
Най-пресен пример бих могъл да приведа;
да вземем онзи тип, с когото из съда
се влачим... с приказки и с милите очички
минава лесно за почтен човек пред всички —
махни му маската обаче и след миг
ще видиш, че е скрит под нея цял мръсник.
И като знаем, че подгъвал е колене
и че напредвал е единствено с пълзене,
че тоя блясък тъй постигнат е, уви —
достойнството мълчи, честта ни се черви!
Подлец го наречи, мошеник, твар лукава —
не ще го защити тук никой и тогава;

Дори и титлите, получени до днес,
говорят за едно — за жалката му чест.
И все пак винаги посрещат го с поклони,
и лоша дума ни един не ще пророни,
усмихват му се все и го подкрепят те
и той за сметка на достойните расте.
По дяволите! В кръв сърцето се облива,
когато гледа как подреждат се такива,
и просто иде ми да хвана някой път
джендема — тъй ми е опротивял светът.

ФИЛИНТ

Ех, стига страдали сте, дявол да го вземе,
и милост имайте към бедното ни племе,
да не придиряме за всичко чак дотам,
не всеки грях е чак пък толкова голям.
Не бива и с честта човек да прекалява:
от престараване понякога не става;
без много крайности, умереност навред —
това е мъдрият и истински съвет.
Не бива строгостта на нявгашните нрави
да стряска новото и спънки да му прави;
несъвършен, уви, е смъртният човек,
а пък и всички тук живеем в своя век;
направо лудост е човек да се напруга
да промени света — ще ви река веднага:
и аз не бих желал безброй неща край нас
да са такива, но сега какво — и аз
да взема като вас да скачам, да беснея,
че страдала честта и карали без нея;
приемам хората каквито са — разбрах,
че трябва на света да гледам като тях,
и в двора, и навън — си гледам рахатлъка
не искам като вас да се топя от мъка.

АЛЩЕСТ

Добре е, вярвам ви, да не кипим от бяс,

но хич ли няма да ви кипне — питам аз, —
ако приятеля в гърба ви нож забие
или пък пуснат слух, че сте мошеник вие,
или рекат да ви съсипят, разорят —
ще рахатувате, нали, и тоя път!

ФИЛИНТ

Това, което са за нас пороци тежки,
за мен са слабости човешки или грешки
и моя дух не ще го нищо оскърби —
ни клюки, ни лъжи, ни нечии хвалби;
нормално е над леш карталът да се вие,
маймуната да е хитрец, вълкът да вие.

АЛЦЕСТ

Да гледаш как крадат, да грабят и рушат
и пак да си мълчиш, да траеш всеки път!
По дяволите! Не! Това е вече много.

ФИЛИНТ

По-кротко, моля ви, недейте толкоз строго!
Недейте винаги търси във всичко враг,
за своето нека да залягаме все пак.

АЛЦЕСТ

Залягайте! Алцест на поста си застава!

ФИЛИНТ

Добре де, и в какво ще вярвате тогава?

АЛЦЕСТ

В ума си, в правото си, в истинския съд!

ФИЛИНТ

И хич съдията ви не ще го навестят?

АЛЦЕСТ

Не, не! Че да не би врагът ми да е прав, я!

ФИЛИНТ

Напълно прав сте, знам, но тоя извод правя,
защото...

АЛЦЕСТ

Прав ли съм, не съм ли прав — това
ще го реши съдът.

ФИЛИНТ

Пак вирнахте глава.

АЛЦЕСТ

И пръста няма да си мръдна.

ФИЛИНТ

Като зная
какъв е интригант, боя се, че...

АЛЦЕСТ

Все тая!

ФИЛИНТ

Май мамите се.

АЛЦЕСТ

Аз съм правият...

ФИЛИНТ

Алцест,

НО вие...

АЛЦЕСТ

Нека го загубя тоз процес.

ФИЛИНТ

Но чуйте...

АЛЩЕСТ

Нека, да! Пред цялата вселена
Ще лъсне низостта, доскоро спотаена,
кои са подлите, коварни същества,
способни тук без срам да сътворят това.

ФИЛИНТ

Какъв човек!

АЛЩЕСТ

Да, да — играта става груба,
но за ефекта съм готов и да загубя!

ФИЛИНТ

Като ви слушам тъй, направо ме е страх,
че и пред другите ще станете за смях.

АЛЩЕСТ

Е, толкова по-зле за тях.

ФИЛИНТ

Добре, но тая
праволинейност и упорстване до края
къде ги виждате, кажете, и в какво,
и там във вашето любимо същество?
Направо смаян съм, като ви гледам, братко,
Уж всичко лошо е, а — казано накратко —
макар че тоя свят живота ви вгорчи,
все нещо радва тук и вашите очи;
но някак странен сте ми, вярвайте, и с тоя
ваш избор: ето на, да вземем Арсиноя
и Елианта две прекрасни същества,
разумни, предани и само ли това,
а вие тичате, уви, след Селимена,
кокетка, глезена, наистина родена

за нашто време — със злосторния си нрав,
със злия си език и погледа лукав.
Какво излиза — че каквото и да става,
пред хубавицата гнева ви се смирява!
Защо мълчи Алцест пред нейните злини?
Не ги ли вижда той, или ги извини?

АЛЦЕСТ

Не, моята любов към младата вдовица
не ще ме заслепи; макар и хубавица,
макар и с поглед да разпалва мойта кръв,
аз пръв ги виждам тук и ги осъждам пръв.
И въпреки това, уви — ще ви призная —
държи ме здраво в плен, главата ми замая:
аз виждам грешките й, виждам ги добре,
и пак обичам я, не ще ме нищо спре;
ужасно силен чар; ала дано пожара
в гърдата ми изгори и нейната поквара!

ФИЛИНТ

Бая е работа, но то не е беда!
А тя дали, Алцест, обича ви?

АЛЦЕСТ

О, да,
не бих обичал аз, ако не съм обичан.

ФИЛИНТ

Защо тогава сте направо нелогичен,
защо е тоя гняв и страх от врагове?

АЛЦЕСТ

Не ще сърцето да дели плода на две
и днес дошъл съм тук, за да й кажа ясно
за буйния пожар в гърдата, в сърцето страстно.

ФИЛИНТ

Ако ме питат мен за моя идеал —
на Елианта бих сърцето си отдал,
че нейното сърце е вярно и любящо,
аз мисля, и за вас то по е подходящо...

АЛЦЕСТ

Така е, разумът ми същото мълви,
но разумът е няма пред любовта, уви.

ФИЛИНТ

Боя се доста аз, че вашата надежда
ще се окаже...

ВТОРА КАРТИНА

Оронт, Алцест, Филинт

ОРОНТ (на Алцест)

По покупки са, изглежда
ни Елианта, ни пък Селимена знам
кога ще дойдат, но щом идвате насам,
защо „добре дошли“ човек да ви не каже,
аз вас ценя ви и направо горд съм даже,
че ви познавам и за мен ще бъде чест
за ваш приятел да ме имате, Алцест.
От нетърпение сърцето ми изгаря,
отдавна има то в приятелството вяра
и знае, че не се отблъсква ей така
една протегнатата приятелска ръка.

(По време на тирадата на Оронт Алцест стои унесен и като че ли не разбира, че му говорят на него. Излиза от унеса си едва когато Оронт му казва:)

За вас, прощавайте, речта ми се отнася.

АЛЦЕСТ

За мен?

ОРОНТ

За вас. Или сте отегчен от нас, я?

АЛЦЕСТ

Не, не. Такъв сюрприз, че чак съм изумен,
не ми се вярва, че е тая чест за мен.

ОРОНТ

По право тая чест за вас е отредена,
дължи ви я дори и цялата вселена.

АЛЦЕСТ

Но господине...

ОРОНТ

Знам, че в цялата страна
едва ли има друг с такава добрина.

АЛЦЕСТ

Но, господине...

ОРОНТ

Кой каквото да разправа,
не виждам кой ли друг по-горе ще поставя.

АЛЦЕСТ

Но, господине...

ОРОНТ

Не, да ме удари гръм,
ако не съм бил прав, и на — за да не съм
и голословен, сам с молба ще се обърна:
ах, братко, дайте ми сега да ви прегърна.
На, дръжте моята ръка и въобще...
Приятели сме, а?

АЛЦЕСТ

Но...

ОРОНТ

Май не ви се ще?

АЛЦЕСТ

Голяма чест е, пак ви казвам, господине,
как тъй изведнъж, направо да се мине;
защото дружбата с тайнство, може с мним
и лекомислен жест да я опорочим.
Ей тъй на хората не идва близостта им —
преди да се сближим, да се поопознаем!
Че може да сме две различни същества
и още утре да се каем за това.

ОРОНТ

По дяволите! Прав сте, мъдростта личи ви
и още по ценя словата ви правдиви,
ще дойде с времето и дружбата, Алцест,
но аз на вашите услуги съм от днес.
На краля нещо да е нужно да говоря,
не съм аз кой да е, разбирате ме, в двора;
ще ме изслуша той, макар да е за друг,
то на кого ли аз не съм помагал тук.
Така че казвайте, недейте се смущава,
ще става връзката ни, вярвам, все по-здрава,
видях, че умен сте, и моля за съвет:
написах, видите ли, тук един сонет,
та да ми кажете дали е за пред хора.

АЛЦЕСТ

Но аз за стихове не мога да говоря,
недейте...

ОРОНТ

Но защо?

АЛЦЕСТ

Защото всеки път
аз казвам истини, а те, уви, болят.

ОРОНТ

Това и искам аз, това — щастлив ще бъда
да чуя вашата най-искрена присъда,
недейте скрива тук и толкова от мен...

АЛЦЕСТ

Е, щом ще е така, ще бъда откровен...

ОРОНТ

Надеждата. Сонет... Един сонет. На дама,
която бурно в мен разпали страст за двама,
е посветен. Не е помпозен славослов,
а нежни стихове, трептящи от любов.

АЛЦЕСТ

Ще видим.

ОРОНТ

И така — Надеждата... Не зная
ще ви хареса ли стихът, дали до края
стъкмил съм думите в сонета или не...

АЛЦЕСТ

Ще видим после.

ОРОНТ

И да знаете поне —
за четвърт час съм ги написал стиховете.

АЛЦЕСТ

Тук времето е без значение. Четете.

ОРОНТ (*Чете*)

*Надеждата — о, тя ни сгрява,
Филис, избавя ни от скръб,
но толкова по-зле тогава,
щом бързо ни обръща гръб!*

ФИЛИНТ

Чудесно — пипнато от майсторска ръка!

АЛЦЕСТ (*тихо към Филинт*)

Какво? Не ви е срам да лъжете така!

ОРОНТ

*Да ме подмамите с надежда
успяхте тутакси, Филис;
но трябва ли да се подвежда
с надежда мъжкия филиз?*

ФИЛИНТ

Какъв галантен слог, как всичко сте предали.

АЛЦЕСТ (*тихо на Филинт*)

Такива глупости, а той реди похвали!

ОРОНТ

*Ако ще чакам цяла вечност
да свърши тая безсърдечност,
ей тъй ще се понижа сам!*

*Надежда пак — а за какво ли!
О, безнадеждно е, мадам,
да караш все с надежди голи.*

ФИЛИНТ

Чудесно за финал, по-хубав край не зная.

АЛЦЕСТ (*настрани*)

Ах чумата дано те тръшне най-накрая!
Да има някой тук носа ти да строши.

ФИЛИНТ

Прекрасно и за най-капризните уши!

АЛЦЕСТ

Уф!

ОРОНТ (*на Филинт*)

Тъй съм поласкан, не съм се и надявал.

ФИЛИНТ

Не ви лаская, не.

АЛЦЕСТ (*тихо настрани*)

Какви ги плещи, дявол
такъв!

ОРОНТ (*на Алцест*)

Разбрахме се да сте напълно прям,
какво ще кажете, аз искам да го знам.

АЛЦЕСТ

Тя, тая работа е доста деликатна,
похвалата, уви, е винаги приятна,
но имах случай пак с един такъв поет —

недейте пита кой, — и той с такъв сонет,
и аз му казах, че ако не му е свише,
човек ще трябва да се сдържа, да не пише;
и да си слага сам най-здравите юзди,
усети ли сърбеж куплети да реди,
и ако все така ще ги чете, където
му падне — може да му падне реномето.

ОРОНТ

Да не намеквате със своите слова,
че аз напразно съм...

АЛЦЕСТ

О, не твърдя това,
но аз му казах, че с бездушните куплети
за смях ще стане, без дори да се усети;
защото лошото се хвърля на очи
и може най-добри неща да заличи.

ОРОНТ

Какво намирате, че липсва на сонета?

АЛЦЕСТ

О, не твърдя това. Но казах на поета,
че тоя порив да творят с такъв ищях
и доста свестен свят направил е за смях.

ОРОНТ

Не пиша ли добре? Направо ми кажете.

АЛЦЕСТ

О, не твърдя това. Но казах му: поете,
тъй силно ли страстта към римите гори?
Не стига туй, ами печатате дори!
Аз мога да простя, че книгата е слаба,
ако човекът тъй — със стих си вади хляба,
но вие за какво ще търсите навред

читатели или приятелски съвет;
не си съсипвайте — на него му говоря —
честта престижа и доброто име в двора,
издател винаги намира се, уви,
и с титла „стихоплет“ иди се оправи!
Приказвах му така, дано да проумее.

ОРОНТ

Чудесно казано, и смисълът добре е.
Но все пак нещо и за моя тук сонет...

АЛЩЕСТ

За коша става при останалата смет!
От лоши образци, уви, сте се влияли
и чувствата ви са направо доста вяли.
Как тъй — Филис, избавя ни от скръб?
И после — бързо ни обръща гръб!
А и това — да ме подмамите с надежда
успяхте тутакси, Филис!
И още — безнадеждно е, мадам,
да караш все с надежди голи!
Такъв измъчен стил, ужасен на места,
ни капка истина, ни даже красота;
игра на думи и направо чиста мода,
нима говори той и мъдрата природа,
съмнителният вкус е туй на наште дни,
предците са били по-груби, но сравни
речта им само, виж какъв език чудесен.
Ей тая стара уж и простовата песен:

*„И кралят даже да ми каже:
— Вземи, дарявам ти Париж,
но с таз девица-хубавица
ще трябва да се поделиш!
— Не ще ме съблазниш с Париж —
ще кажа мигом на Анри, —*

*пред мойта дружка-веселушка
не струва той и пет пари.“*

Банални думи — да, стилът — поостарял,
но колко по-добре звучи, каква печал,
нима не виждате как сочен е езика
и колко чиста страст от тия думи блика:

*„И кралят даже да ми каже:
— Вземи, дарявам ти Париж,
но с таз девица-хубавица
ще трябва да се разделиш!
— Не ще ме съблазниш с Париж —
ще кажа мигом на Анри, —
пред мойта дружка-веселушка
не струва той и пет пари.“*

Сърцето влюбено говори тъй, без страх!

(Към Филнт, който се смее.)

Да, вие смейте се, пукнете се от смях,
аз много по-ценя това от всички тия
фалшиви бисери край нас — не го и крия!

ОРОНТ

И все пак казвам ви, че моите са добри.

АЛЦЕСТ

Щом вие казвате... Недейте ме кори
обаче за това, че имам свое мнение,
и то различно е, за ваше съжаление.

ОРОНТ

Това на другите им стига...

АЛЦЕСТ

Като знам
какъв двуличен е светът. Но аз съм прям!

ОРОНТ

Изглежда, вие сте най-умният, така ли?

АЛЦЕСТ

Навярно щях да съм, да бях редил похвали.

ОРОНТ

Ще мина и без тях, не съм суетен аз.

АЛЦЕСТ

Така е по-добре и за самия вас.

ОРОНТ

Добре ще е човек да разбере какви ли
пък вие стихове тук бихте съчинили.

АЛЦЕСТ

Такива лоши май и аз бих съчинил,
но ще се пазя да не стана за резил.

ОРОНТ

Говорите ми с глас такъв самонадеян.

АЛЦЕСТ

А вие другаде търсете стил елеен.

ОРОНТ

Но, господине, кой така надига глас!

АЛЦЕСТ

Но, господине — аз, така говоря аз!

ФИЛИНТ (*Застава между двамата*)
Е, стига, господо, недейте прекалява.

ОРОНТ

Ах, прав сте, сбърках май, довиждане тогава,
покорен ваш слуга, тъй както досега!

АЛЦЕСТ

И аз съм също тъй покорен ваш слуга!

ТРЕТА КАРТИНА

Филинт, Алцест

ФИЛИНТ

Сега видяхте ли! Така е, който иска
да бъде искрен — ще си носите и риска;
а колко трябваше да бъде поласкан...

АЛЦЕСТ

Не ща да слушам.

ФИЛИНТ

Но...

АЛЦЕСТ

За мен сте интригант.

ФИЛИНТ

Е, стига...

АЛЦЕСТ

Тръгвайте.

ФИЛИНТ

Ако...

АЛЦЕСТ

Не ми се слуша.

ФИЛИНТ

Защо?

АЛЦЕСТ

Не чувам.

ФИЛИНТ

Но...

АЛЦЕСТ

Какво?

ФИЛИНТ

Ами до гуша...

АЛЦЕСТ

Не! Прекалявате! Така че тръгвам аз...

ФИЛИНТ

Шегувате се... Не, не, плътно съм до вас.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Алцест, Селимена

АЛЦЕСТ

Ще позволите ли да бъда откровен?
Ужасният ви нрав е просто смърт за мен:
направо бесен съм, кръвта ми е възвряла,
не виждам изход тук освен едно — раздяла;
не мога повече, ще бъда искрен с вас,
уви, все някога ще дойде този час
и виждам го, че той не е съвсем далече;
макар в обратното стотици пъти вече
да съм се клел...

СЕЛИМЕНА

За да ми вдигате скандал
ли тръгнахте към нас — да чуе цял квартал.

АЛЦЕСТ

Това не е скандал, мадам, но всеки смята,
че щом пред него си разтваряте душата,
това е цял аванс и повече дори...
Сърцето ми с това не ще се примири.

СЕЛИМЕНА

Виновна ли съм, че се влюбват всички в мене?
Какво да сторя аз, щом някой заплени е?
Или понеже се навъртат час по час,
тояга трябва да размахам според вас?

АЛЦЕСТ

Не казвам туй, мадам — да грабнете тояга,
но и сърцето си недейте им предлага,
знам, вашта красота и отдалеч личи,
но се старайте да не бие на очи;
а вие хвърляте им взор неподражаем
и още повече разпалвате страстта им.
Събуждате у тях надежди всеки път
и затова край вас с дузини се тълпят;
ако не бяхте тъй любезна с тях и мила,
тълпата им да се е досега стопила.
И друго питам се, кажете ми, мадам,
с какво Клитандър тъй ви е пленил — да знам?
С какви достойнства той и добродетел скрита
заслужил е честта на вашата възхита?
Дали не с нокътя на малкия си пръст —
че гледан е добре и не е никак къс?
Или ви порази, тъй както всички тука,
със своята руса и напудрена перука?
Или с дантелите по своите нозе,
и с фльонги, с панделки, мадам, ума ви взе?
Или пък лентата, праметната през рамо,
за вашия възторг достатъчна е само?
Или гласеца му, престорения смях —
кажете, тайната пък може да е в тях?

СЕЛИМЕНА

Несправедлив човек, отде в ума ви влезна!
Не се ли сещате защо съм тъй любезна —
За делото в съда са всичките неща,
Той има връзки и ми вече обеща.

АЛЦЕСТ

Че загубете го това проклето дело,
но стига моят враг печелил е на дело.

СЕЛИМЕНА

От целия всемир ревнувате ме май.

АЛЦЕСТ

Не, с целия всемир флиртувате комай.

СЕЛИМЕНА

Това би трябвало утеха да ви дава,
че аз и с другите край мене съм такава;
мъжете трябва да са винаги нащрек,
ако любезни сме, уви, с един човек.

АЛЦЕСТ

Е, щом напразно ви ревнувам от мъжете,
с какво съм по-добре от другите, кажете?

СЕЛИМЕНА

С това сте по-добре, че ви обичам аз.

АЛЦЕСТ

Ох, вярва ли сърце, изгаряно от страст?

СЕЛИМЕНА

Аз мисля, че дори отишла съм далече
след всичко, дето тук ви наговорих вече.

АЛЦЕСТ

Но кой ще може да ми гарантира тук,
че същото не го твърдите и на друг?

СЕЛИМЕНА

Уж влюбен мъж, а виж как думите си мери,
какви изискани направо маниери,
добре, да ви спестя терзания и гняв,
обратно думите си вземам — и сте прав;
не виждам поводи за никаква тревога!
Доволен сте, нали.

АЛЦЕСТ

Обичам ви, не мога!

Ах, де да можех тук от вашите ръце
да си изтръгна аз нещастното сърце —
ще бъде щастие неземно! Но не става,
държите моето сърце с верига здрава,
навярно мойта страст, която ме кълве,
е наказание за тежки грехове.

СЕЛИМЕНА

Да, като вашта страст не знам да има втора.

АЛЦЕСТ

За нея съм готов какво ли не да сторя,
извикал бих света на бой, ужасно, знам,
но никой тук не е обичал тъй, мадам.

СЕЛИМЕНА

Но странен израз май на чувствата сте дали:
обича ли човек — да вдига и скандали!
Досадни упреци, това е вашта страст,
такава работа за пръв път виждам аз.

АЛЦЕСТ

От вас зависят тук и моята тревога,
и тоя шум, да спрем кавгата си, за бога,
кажете ми поне... на четири очи...

ВТОРА КАРТИНА

Селимена, Алцест, Баск

СЕЛИМЕНА

Кой идва?

БАСК

Господин Акаст.

СЕЛИМЕНА

Да се качи.

ТРЕТА КАРТИНА

Селимена, Алцест

АЛЦЕСТ

О, не. За насаме е просто немислимо.
Все някой мъкне се, или го вече има;
Нима не можете поне веднъж сама
Да наредите, че ви няма у дома?

СЕЛИМЕНА

Навярно искате да скъсам с тази връзка.

АЛЦЕСТ

На мен сърцето ми се къса и се пръска.

СЕЛИМЕНА

Да разбере, че съм се криела у нас —
това едва ли ще ми го прости Акаст!

АЛЦЕСТ

Какво засяга ви, какво, че щял да каже.

СЕЛИМЕНА

Такива хора са опасни, мисля даже,
че вече е успял така да се подвре,
че чува се гласа му в двора, знам добре.
Отлично знае кой, къде, какво говори,
да ти помогне — не, но пакост ще ти стори.
Та да внимаваме, опасно е все пак
такъв бърбивец и клюкар да ти е враг.

АЛЦЕСТ

Въртите, сучете, бездруго убедена,
че нужно е да ги търпите, Селимена,
и вечно права сте накрая, за беда.

ЧЕТВЪРТА КАРТИНА

Алцест, Селимена, Баск

БАСК

Мадам, пристигна и Клитандър.

АЛЦЕСТ

Ами да!

СЕЛИМЕНА

Къде?

АЛЦЕСТ

Ще си вървя.

СЕЛИМЕНА

Почакайте.

АЛЦЕСТ

Така ли?

СЕЛИМЕНА

Почакайте.

АЛЦЕСТ

Не, не.

СЕЛИМЕНА

Алцест...

АЛЦЕСТ

Не сте познали!

От тия приказки ми е дошло до тук,
така че по-добре си намерете друг.

СЕЛИМЕНА

Не, не, заради мен.

АЛЦЕСТ

Не, тоя път не става.

СЕЛИМЕНА

Добре, вървете си, щом искате, тогава.

ПЕТА КАРТИНА

Елианта, Филинт, Акаст, Клитандър, Алцест, Селимена, Баск

ЕЛИАНТА *(на Селимена)*

И не с един маркиз, а с двама съм дошла,
не ви ли казаха?...

СЕЛИМЕНА *(на Баск)*

За всички дай кресла.

(Баск донася кресла и излиза.)

(Към Алцест)

Не си ли тръгвахте?

АЛЦЕСТ

Реших пред вас самата
и с тях, и с вас да си доизясним нещата.

СЕЛИМЕНА

Мълчете.

АЛЦЕСТ

Време е да изберете днес.

СЕЛИМЕНА

Без ум ли сте?

АЛЦЕСТ

О, не, с ума си е Алцест.

СЕЛИМЕНА

Ах, ах!

АЛЦЕСТ

Избирайте.

СЕЛИМЕНА

Шегувате се, стига.

АЛЦЕСТ

Достатъчно търпях интрига след интрига.

КЛИТАНДЪР

От Лувър идвам, ах, да знаете, мадам,
Креонт едни какви направи ги и там,
един приятел как поне не се намери
да му даде урок по светски маниери?

СЕЛИМЕНА

Така е, прав сте, и веднага му личи —
нелепият му вид набива се в очи;
ако човек не го е виждал преди време,
едва ли току-тъй вида му ще приеме.

АКАСТ

Като говорим за чудаци днес, мадам,
аз мога пример по-удачен да ви дам,
като бърбреца Дамон май няма втори —
цял час на слънце ме държа, да ми говори.

СЕЛИМЕНА

Голям бърборко е Дамон и според мен
и в своите приказки е твърдо убеден;
говори много той, без нищо да ви каже,
но хич това не го и впечатлява даже.

ЕЛИАНТА *(на Филит)*

Добро начало, а? — и ако тъй върви,
Остава другите да слушаме уви.

КЛИТАНДЪР

А пък Тимант, мадам... така ще се дивите.

СЕЛИМЕНА

Загадка ми е — от главата до петите.
Разсеян поглед ще ти хвърли най-напред,
а после прави се безкрайно на зает,
но всъщност всичко си е прах в очите само
и вече втръснал е на мало и голямо.
Най-важен разговор прекъсвал е дори,
уж имал нещо под секрет да довери,
с възторг говори за подробност най-случайна,
ще каже добър ден, но на ухо — уж тайна!

АКАСТ

Ами Жералд, мадам?

СЕЛИМЕНА

О, боже мой, какво
плямпало! И какъв стремеж към големство,
във висшите среди се мъчи да се меси,
общува с принцове, принцеси и дукеси.
За титли бърби все, но сведущ е поне
по разни хрътки, по каляски и коне,
с по-знатните на „ти“ веднага ще премине,
не си и прави труд да каже „господине“.

КЛИТАНДЪР

С Белиза, казват, май се даже бил сблизил.

СЕЛИМЕНА

Тя няма капка ум в главата, а за стил да не говорим! У дома да ти не влиза, че то е цял кошмар беседата с Белиза, човек не знае за какво и откъде най-сепгъл разговор, уви, да поведе, мълчи горкичката и само тъпо гледа; опитвала съм тук с каква ли не беседа — за слънцето, дъжда, за студ и летен пек, но колко ли така изкарал би човек? И само туй ли е обречен да изпита — а туй, че няма край досадната визита? Поглеждаш често към часовника, навън се мръкнало — а тя не мърда, като пън.

АКАСТ

Ами Адрост? Ах, той е горделив за трима, по-самовлюбен мъж в света не знам да има. Все смята, че не е от двора оценен, това и все това повтаря всеки ден; не го ли наградят, за него вече няма ни сън спокоен, ни обида по-голяма.

КЛИТАНДЪР

При младия Клеон обаче, както знам, каймакът е събран, не с ли тъй, мадам!

СЕЛИМЕНА

Е, при такъв готвач как няма да го тачат, но май на почит е не той, ами готвачът!

ЕЛИАНТА

Какви изискани блюда поднасят там.

СЕЛИМЕНА

О, да, ако и той не се сервира сам;
Такива глупости безвкусни ти поднася,
Че просто жалко е за хубавата маса.

ФИЛИНТ

Но чичо му Дамис не е такъв мадам,
нали?

СЕЛИМЕНА

Приятел ми е той — и то голям!

ФИЛИНТ

А и голям мъдрец и колко пък почтен е...

СЕЛИМЕНА

На прекален мъдрец се прави според мене.
Един натегнат все и вечно е готов
я с остра реплика, я с някой апостроф.
Откакто си втълпи, че за умник минава,
не се понася и си нямате представа
как пишещите е намразил, ами как!
И който хвали го — направо е глупак!
Щял мъдрият човек да възрази веднага,
а не с прибързани хвалби да се излага.
И без да ги с чел, той прави ги за смях
и мисли, че така поставя се над тях.
Дори на простата приятелска беседа
е свикнал вече от високо все да гледа
със скръстени ръце той слуша отстрани
какво ли бърят там нещастните жени.

АКАСТ

Как изтипосахте го, дявол да го вземе!

КЛИТАНДЪР (на Селимена)

Портретът точен е, във вас художник дреме!

АЛЩЕСТ

Е, хайде, давайте, придворни господа;
я колко още са във вашата среда,
корите ги, но щом се зададат насреща,
веднага тичате с признателност гореща,
целувате ги с жар, протягате ръце —
готов е всеки да им служи от сърце!

КЛИТАНДЪР

Защо го казвате на нас? Мадам ранява
сърцето ви и тя виновна е тогава!

АЛЩЕСТ

По дяволите — не! Със своя весел смях
я насърчавате и вкарвате я в грях.
Кадите ѝ тамян, с ласкателства, с похвали
веднъж ли повод за сарказъм сте ѝ дали;
сърцето ѝ не ще е злъчно може би,
ако не се топи от вашите хвалби;
в ласкателите, в тях е, види се, вината
да има толкова пороци по земята.

ФИЛИНТ

Защо застъпвате се толкова, не знам,
за нещо, дете го оспорвате и сам.

СЕЛИМЕНА

Не виждате ли, че това е, за да спори?
Напук на другите обратното говори,
То май е божи дар — да бъдеш все напук,
За да покажеш на света, че ти си друг?
Че всички мислили едно, не го засяга,
той с друго мнение изстъпва се веднага.
Да мисли като друг — за него е позор.
И без да мисли, е готов да влезе в спор,

а никой тая чест ако не му окаже,
тогава себе си ще изтезава даже,
от своите мисли ще се отрече такъв,
ако случайно друг изказал ги е пръв!

АЛЦЕСТ

На вашата страна са всички в тая сцена,
така че смело ме осмейте, Селимена!

ФИЛИНТ

И вие също сте с един ужасен нрав,
за всичко спорите, все вие тук сте прав;
дали са упреци или ще са похвали —
за всичко мусите се, вдигате скандали.

АЛЦЕСТ

Без Капка ум, уви, е вече тоя свят!
Не мога, ден и нощ умирам си от яд
като ги гледам как — и всички са такива! —
или ласкае те, или ти нож забива.

СЕЛИМЕНА

Но...

АЛЦЕСТ

Не, мадам, о, не, ще бъде най-добре,
за ваша радост май, човек да си умре;
вреди ви, вярвайте, приятелство с такива
и с недостатъци сърцето ви убива.

КЛИТАНДЪР

Не знам, но според мен не виждам у мадам
ни недостатъци, ни нещо недотам...

АКАСТ

Черти и грация — набиват се в очите,
но недостатъци — къде, да ме простите?

АЛЩЕСТ

А аз пък виждам ги, и вижда тя дори,
че нищо, нищо с тях не ще ме примири;
обичаш ли, не са ти нужни пищни фрази,
да, чистата любов от грехове се пази,
да кажем лично аз — направо съм вбесен,
ако ласкатели се завъртят край мен
със сладки приказки и реч медоточива,
която всеки път пороците ни скрива.

СЕЛИМЕНА

Та, значи, ако в нас припламне любовта,
ще трябва тутакси да потушим страстта
и в знак на преданост и силна страст — така ли —
на скъпия човек да вдигаме скандали?

ЕЛИАНТА

Тук ставаше въпрос за истинска любов.
Че влюбеният, той на всичко е готов,
не вижда, вярно, и най-малък недостатък,
но често, заплепен, отива по-нататък
и недостатъка, дори и да личи,
достойнство вече е в две влюбени очи.
Ако е бледа — то е вейка разцъфтяла,
ако е черна — е брюнетка с кръв възвряла,
ако е слаба — е девица с кръшен стан,
ако дебела е — осанка значи, сан,
ако е мърла — е небрежно артистична
и пълна с доброта, жена с душа лирична,
ако е едра — то богиня е почти,
ако е дребна — е с божествени черти,
ако е горда — то е с царствена походка,
хитрана, значи с ум, глупачка, значи кротка;
дар слово има — щом бърбори, без да спре,
мълчи ли — значи, че прикрива се добре.
Да, който влюбен е, не спира и тогава —

и недостатъка горещо обожава.

АЛЦЕСТ

Така е, права сте...

СЕЛИМЕНА

Е, стига препирни,
да се разтърпем, а... така ме притесни...
Не, да не тръгвате?

КЛИТАНДЪР и АКАСТ

О, не, мадам за бога!

АЛЦЕСТ

Това, че тръгват си, изпълва ви с тревога.
Когато кажете си тръгвайте, но аз
от тук ще си вървя единствено след вас.

АКАСТ

Ах, стига, да не е от мене притеснена,
цял ден готов съм да стоя у Селимена.

КЛИТАНДЪР

Аз чак довечера съм мъничко зает,
така че бих и аз останал чак до пет.

СЕЛИМЕНА (на Алцест)

Шегувате се май?

АЛЦЕСТ

Не, с мен шеги не бива.
Ще видите сама кой пръв ще си отива.

ШЕСТА КАРТИНА

Алцест, Селимена, Елианта, Акаст, Филит, Клитандър, Баск

БАСК *(на Алцест)*

Мосю, един човек стои отвън от час,
по спешна работа да разговаря с вас.

АЛЦЕСТ

По спешна работа — чак странно ми изглежда.

БАСК

Облечен е с една особена одежда
със златен знак.

СЕЛИМЕНА

Отвън срещнете се, Алцест,
или пък тук...

СЕДМА КАРТИНА

Алцест, Селимена, Елианта, Акаст, Филит, Клитандър, стражар

АЛЦЕСТ *(към стражаря)*

Мосю, каква е тази чест?
Но влезте, влезте...

СТРАЖАРЯТ

Не, мосю, две думи само.

АЛЦЕСТ

За всичко може да говорите и прямо.

СТРАЖАРЯТ

От службата при вас провождат ме, нали,
веднага, викат, да сте били отишли,
мосю!

АЛЦЕСТ

Кой? Аз ли?

СТРАЖАРЯТ

Да!

АЛЦЕСТ

Че за какво тогава?

ФИЛИНТ *(на Алцест)*

Тук има пръст Оронт, това ме притеснява.

СЕЛИМЕНА *(на Филинт)*

Какво?

ФИЛИНТ

Ами нали се скараха с Оронт
за някакъв сонет и тоя вагабонт.
Решил е чак в съда да иде да се жали.

АЛЦЕСТ

Е, няма и в съда да чуе той похвали.

ФИЛИНТ

Щом има заповед, тогава да вървим.

АЛЦЕСТ

Не виждам за какво и как ще се сдобрим!
Нима съдиите ще наредят, кажете,
безропотно да му харесам стиховете?
Каквото казах му, ще го повтора пак,
ужасно слаби са.

ФИЛИНТ

Не ставайте глупак...

АЛЦЕСТ

Не ще се извъртя, не струват стиховете.

ФИЛИНТ

А струва ли си да се дърпате, кажете.
Да тръгваме...

АЛЦЕСТ

Добре, но жалкия сонет
не ще похваля пак.

ФИЛИНТ

Да вървим по-напред.

АЛЦЕСТ

Да, да, единствено по заповед на краля
най-много жалките му строфи да похваля,
но на поета пак един съвет ще дам:
ще бъде най-добре да се обеси сам.

(На Клитандър и Акаст, които се смеят)

По дяволите, аз пък нямах и представа,
че бил съм смешен чак...

СЕЛИМЕНА

Недейте закъснява,
очакват ви...

АЛЦЕСТ

Добре, но връщам се, мадам —
да чуя отговор и отговор да дам.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Клитандър, Акаст

КЛИТАНДЪР

Кажи, любезни ми маркизе, своята тайна,
все весел виждам те, усмивката — сияйна,
и тия грейнали от щастие очи,
не, има нещо тук — направо ти личи?

АКАСТ

По дяволите, аз не виждам хич причина
човек да страда и съдбата да проклина.
Какво ми липсва тук — все още аз съм млад,
пък и рода ми — род известен и богат,
а знаем, щом ни е такава потеклото,
и положение ни дава в обществото;
за любовта пък хич да не говорим — там
най-много ми върви — поне го виждаш сам;
едно ли мое най-галантно приключение
привличало е тук общественото мнение.
И вкус, и бляскав ум събрани са у мен,
за събеседник и съветник съм роден;
очакват мислите си първи да изложи
в театъра — и там все гледат в мойта ложа,
да видят от кои места съм впечатлен,
та в тоя миг и те да ръкопляскаат с мен.
Висок и строен съм, в лицето си ме бива —
с прекрасни зъби и усмивка най-щастлива.
А как се нося — без хвалби, не виждам друг
да може лесно да ми се опре и тук.

Ценят, обичат ме, не искам да се хваля,
и слабият ни пол, и другите, и краля.
Човек, любезни ми маркизе, като мен
навсякъде ще е щастлив и възхитен.

КЛИТАНДЪР

Не знам след твоите безброй завоевания
защо са тия тук въздишки и терзания?

АКАСТ

Въздишки? Боже мой, не виждам как на мен
ще ми се случи да въздишам съкрушен.
Да бях грозник или да ми е друг фасона,
добре — да се топя по някоя персона,
да моля тя да се смили, ако ли не,
да падам в нейните нозе, на колене
да роня сълзи и с въздишки, и с копнежи
да чакам някога дано да се разнежи.
О, не, маркизе, не, не съм аз като вас —
ония, дето май обичате в аванс.
В една красавица, каквото да открия,
не струва повече, да, да, от мен самия;
и моето сърце тук има си цена
и правило би чест на не една жена;
ще може лесно да се изравни везната,
когато и мъжът тежи като жената.

КЛИТАНДЪР

Защо си мислиш, че и тук си тъй ценен?

АКАСТ

Защото нещо са показали към мен.

КЛИТАНДЪР

Така си мислиш ти, обаче въобще не е
така и просто тук си в пълно заблуждение.

АКАСТ

Добре де, заблуден съм, тъна в пълен мрак.

КЛИТАНДЪР

Кажы защо така уверен си все пак?

АКАСТ

Подвел съм се...

КЛИТАНДЪР

Какво ти дава основание?

АКАСТ

Заблуда е.

КЛИТАНДЪР

Дали пък всичкото това не е...

АКАСТ

Заблуда, казах ти...

КЛИТАНДЪР

... Самата ли мадам
ти даде таен знак? Кажы, кажы да знам?

АКАСТ

Не, не, отблъснат съм...

КЛИТАНДЪР

Кажы, тук нещо става...

АКАСТ

Разбрах — не съм желан.

КЛИТАНДЪР

Недей се подценява.
Защо си тъй щастлив, недей се инати?

АКАСТ

О, не, нещастен съм, щастливият си ти,
направо много ми се на главата струпа
и може тия дни да си надена клупа.

КЛИТАНДЪР

Ох, нека, драги ми маркизе, сложим ред
в приятелския спор — та, който по-напред
докаже — ама пръв и в схватка най-почтена! —
че само него е избрала Селимена,
веднага другият оттегля се, но пак
не ще му бъде ни съперник, нито враг.

АКАСТ

А, ето разговор за благородни хора —
съгласен съм, това е изходът от спора,
шшт...

ВТОРА КАРТИНА

Селимена, Акаст, Клитандър

СЕЛИМЕНА

Още ли сте тук?

КЛИТАНДЪР

Държа на любовта.

СЕЛИМЕНА

Карета чух, че спря пред пътната врата,
но кой ще е?

КЛИТАНДЪР

Не знам.

ТРЕТА КАРТИНА

БАСК

Госпожо, Арсиноя
на гости е дошла.

СЕЛИМЕНА

Ах, боже, тази кой я
е канил?

БАСК

Долу е при Елианта...

СЕЛИМЕНА

Ах,
защо се влечи тук така и не разбрах!

АКАСТ

Благочестивата си собствена персона
да ни представи...

СЕЛИМЕНА

Да, личи й по фасона,
като я знам каква е тая нейна стръв —
да пипне някого, ама къде такъв!
Направо мъка й е, мира просто няма,
когато се въртят край някоя по двама,
понеже никой хич не я поглежда тук —
светът е сляп и тя на всичките напук
под мнимия покров на скромността фалшива
не друго — страшната си самота прикрива;
за скромния й чар навярно я е страх
и нещо щом не е за нея, то е грях!
Направо по Алцест е луднала — за тоя
човек на всичко е готова Арсиноя;
понеже вижда го как той е заслепен —
направо чувства се ограбена от мен

и своята ревност тъй несръчно тя прикрива,
че отдалече ѝ личи, че е ревнива;
такава глупост е, повярвайте, това,
че напоследък аз издържам я едва
и...

ЧЕТВЪРТА КАРТИНА

Арсиноя, Селимена, Клитандър, Акаст

СЕЛИМЕНА

Боже мой, каква приятна изненада!
Такова щастие, мадам, се рядко пада.

АРСИНОЯ

Отдавна ви дължа визитата, мадам.

СЕЛИМЕНА

Ах, боже мой, добре, че минахте насам.

(Клитандър и Акаст излизат, смеейки се.)

ПЕТА КАРТИНА

Арсиноя, Селимена

АРСИНОЯ

Добре, че двамата си тръгнаха веднага.

СЕЛИМЕНА

Да седнем, моля ви...

АРСИНОЯ

Да, просто се налага,
едно приятелство крепи се днес, мадам,
на важните неща, а те са, както знам,
честта и нашето неопетнено име,
та затова сега и мен така боли ме,

дойдох, защото се засегна вашта чест,
приятелството — то ме води тук и днес.
На гости вчера бях в компания почтена,
където разговор за вас се пак начена,
за начина ви на живот е плъзнал слух
и нищо ласкаво, повярвайте, не чух,
тълпа поклонници ви пълнели салона,
защото сте била към всички благосклонна,
тъй строги бяха те в гнева си, че едвам
успях да понеса нападките, мадам.
Досещате се на чия страна била съм,
не можех техните нападки да понасям
и извинения все търсех, да речем,
че сте с добра душа, че да — но не съвсем.
Но вие знаете, че много често има
И ситуация съвсем неизвинима;
така че трябваше да потвърдя, за срам,
че вие също тъй виновна сте, мадам,
че доста лошо се държите в обществото,
че повод давате за всичко тук, каквото
шушука се за вас, а можете добре
да ги накарате сама това да спре.
Не вярвам, вярно е, на тая празна врява,
опазил ме е Бог от мнителност такава!
Но пада сянка на съмнение, уви,
почтеният човек по пътя прав върви.
Да се надявам, че не ще ме обвините,
че ви чета морал и вярвам на лъжите;
от чиста грижа и привързаност, мадам,
реших аз чутото сега да ви предам.

СЕЛИМЕНА

Благодаря, мадам, направо много мило,
че вашето сърце за мене се е свило,
и аз със същото ще ви отвърна днес,
защото също се засегна вашта чест.
Понеже казахте ми всичко тук, каквото

за мен се чува и шушука в обществото,
сега — нали съм ви приятелка и аз —
ще чуете какво говори се за вас.
И аз на гости бях, да, има два-три дена,
в една компания известна и почитена
и стана дума за почитеност и не знам
как изведнъж за вас се сетиха, мадам,
че вашта скромност и невинност, и покорност
били двуличие и истинска притворност,
че правите се уж на строга днес
и тия приказки за мъдрост и за чест,
и тия викове, и тоя шум да Бога
за нищо — нещо, и присъдата ви строга,
и тоя поглед горд, на другите напук,
и снизходителност към всичко живо тук,
и поучения и лекции безкрайни
най-често за неща невинни и случайни,
та всичкото това, повярвайте ми, там
единодушно бе отречено, мадам.
Защо, разправяха, се прави на невинна,
когато има тя и друга половина?
Че моли се — добре, но често без пари
държи слугите си и бие ги дори.
Щом влезе в църквата, направо е светица,
а въвн се пудри и тъкми за хубавица.
Не може да търпи картини с голота,
но няма против май да бъде гола тя.
Аз тутакси заех се с вашата защита
и скочих срещу тях на нож, но кой те пита
и всички гракнаха веднага срещу мен,
защото всеки там бе твърдо убеден,
че най-добре ще е да гледа Арсиноя
не чуждия живот какъв е, ами своя,
Да види себе си по-хубаво, преди
сама над другите присъди да реди;
че трябва най-напред безукорни да бъдем,
а после грешките на другите да съдим,

защото има кой към нас да бъде строг,
и тоя някой тук посочил го е Бог.
Да се надявам, че не ще ме обвините,
че ви чета морал и вярвам на лъжите,
от чиста грижа и привързаност, мадам,
реших аз чутото сега да ви предам.

АРСИНОЯ

Макар и аз да ви благодаря горещо,
не съм очаквала от вас такова нещо
по туй как скочихте веднага срещу мен
разбирам, че е бил духът ви уязвен.

СЕЛИМЕНА

О, не, напротив, не, защо не разберете,
че полза от това ще имаме и двете
и да излезем от заблудите, мадам,
в които тънем тук и двете май, за срам.
Ще трябва само да не смятаме за хули
нещата, дето сме една за друга чули,
ами да тичаме веднага у дома —
да чуе същото и другата сама.

АРСИНОЯ

Ах, скъпа, никой тук не ще ми повлияе,
за мене само ще злословят, да, така е.

СЕЛИМЕНА

Тук всеки може да ни хвали и кори,
зависи от ума и възрастта дори.
За всичко идва ред: любовни приключения,
а после трябва ум, след туй нравоучения.
Защо да бързаме, ще стигнем и до там,
когато отлетят годините, мадам;
добро прикритие за участта нелека,
кой знае, може би по вашата пътека
и аз ще тръгна, да — това е възрастта,

но кой на двадесет ти гледа мъдрост, а?

АРСИНОЯ

Какво за възрастта все дуднете ми тука,
чак тъпанчетата направо ще ми спуга, —
като клепало е досадният ви глас —
не виждам разлика голяма между нас,
та възрастта си да ми тикате в очите
и някак си така дано ме огорчите.

СЕЛИМЕНА

Не знам защо, мадам, обиждате се тук
и сърдите ми се като на никой друг?
Какво виновна съм за вашите терзания?
Как да накарам да приемат вашта мания?
Това, че в другите разпалвам аз любов,
че се въртят край мен и всеки е готов
да ме дари с неща, така от вас желани —
не съм го искала, ни може да се брани:
вземете го сама, вземете го, макар
че трябва за това поне и малко чар.

АРСИНОЯ

И вие смятате, че трябва да се бори
човек за повече подобни ухажори,
като че ли това е трудно за жена,
готова да плати най-скъпата цена!
Но кой, кажете ми, ще ви повярва, драга,
че просто току-тъй, нали, ви търкат прага,
обзети само от невинна чиста страст,
и само нежната душа ценят у вас?
Светът да не е сляп за работи такива:
жената може и да е, мадам, красива,
да буди чувства, да разбива всяка гръд,
но след почтената тълпи не се влекат.
Един е изводът и той важи за всяка —
не даваш ли аванс, недей поклонник чака,

не ще ти се яви за черните очи,
тук всичко плаща се, и то добре личи,
така че вашата неотразима слава
дотоам внимание, уви, не заслужава;
и вашите прелести не са пък чак дотам,
та отвисоко да ме гледате, мадам,
ако завиждах аз на славната ви плячка,
защо да не вървя след вас на всяка крачка
и без да се щадя да действам като вас —
безброй любовници бих имала и аз.

СЕЛИМЕНА

Е, тръгвайте, мадам, вървете подир мене,
щом тайната е там, да видим как с вървене
и без...

АРСИНОЯ

Е, стига де, не ми четете реч,
мадам, боя се, че отиваме далеч.
Аз бих прекъснала и тръгнала веднага,
но още няма я каретата ми, драга.

СЕЛИМЕНА

Какво говорите, не бързайте, мадам,
аз може да не съм приятна чак дотам,
но затова пък тук след всичките страдания
очаква ви къде по-хубава компания,
ей, господинът е пристигнал у дома,
ще си побъбрите, напускам ви сама.

ШЕСТА КАРТИНА

Алцест, Селимена, Арсиноя

СЕЛИМЕНА

Алцест, налага се да драсна два-три реда,
ужасно спешно е; след милата беседа

оставям ви с мадам, бъдете тъй добри
и за постъпката недейте ме кори.

СЕДМА КАРТИНА

Алцест, Арсиноя

АРСИНОЯ

И тъй, да поседим сами известно време,
дордето надвечер каретата ме вземе,
за мен това ще е, признавам ви, Алцест,
направо истинска наслада, а и чест.
Така е с хората с такова положение,
пораждат мигом в нас любов и уважение;
не знам какъв ли чар е скрит във вас, но аз
усещам някакво влечение към вас.
Бих искала добре на вас да гледат в двора,
защото нужни са такива свестни хора,
направо страдам, че какъвто сте почтен,
не са се сетили за вас до тоя ден.

АЛЦЕСТ

За мене ли? Я виж! Нима си заслужава?
Какво направил съм за нашата държава?
С какво съм блеснал, та да парадирам сам,
че дворът бил към мен несправедлив, мадам?

АРСИНОЯ

А тия, дето с тях е тъй любезен дворът,
нима за подвизи ще могат да говорят!
На подвига не му е бил дошъл редът,
но трябва вашите достойнства да ценят
преди...

АЛЦЕСТ

Ах, боже мой! Достойнствата? Така ли?
Защо да чакаме от двора все похвали?

На двора надали ще му е чак дотам
да търси в хората достойнствата, мадам.

АРСИНОЯ

Достойнството само за себе си говори.
Така е, като вас направо няма втори,
ще ви призная на ухо, че оня ден
големи хора ви разхвалиха пред мен.

АЛЦЕСТ

Кого ли днес, мадам, не го ей тъй ласкаят;
притворно време и не му се вижда краят.
Навсякъде едно: достойнства, слава, чест.
Не е голяма чест да те похвалят днес,
до гуша ми дойде от ласки и възхвали,
ей на — лакея ми във вестника го дали.

АРСИНОЯ

Не, трябва нещо да направите, Алцест,
за двора, а пък щом окаже ви се чест,
ще се отворят и очите на мнозина.
Недейте се муси и цялата машина
ще я задвижа аз; на мене тъй държат
и значи има кой да ви проправи път.

АЛЦЕСТ

Не искам пътища ни гладки, нито нови,
това ще сложи на нозете ми окови,
не ме е Бог създал да съм придворен аз,
душата ми не ще изтрае там и час.
Не знам играта им и хитра, и изкусна,
та там да издържа и корени да пусна,
един е моят дар — да бъда смел и прям,
а за увъртане не ставам аз, мадам.
Ако не може да прикрива свойте мисли,
човек за двора хич не бива и да мисли.
Разбира се, навън не ще ти провърви —

не дават титли там, ни почести, уви!
Но има и добра страна това лишене,
спестява не едно жестоко унижение
и те избавя от глупци и от хвалби
на стихотворните им глупави творби,
от острия език на тъпите маркизи
и от досадата на дамските капризи.

АРСИНОЯ

Да, двора нека го оставим настрана,
но вашата любов — това като жена
ви казвам — просто ме изпълва с изненада,
стрелата ви в целта изобщо не попада.
За по-добра съдба достоен сте, Алцест,
а вие на кого направили сте чест...

АЛЦЕСТ

Но моля ви, това не е ли Селимена,
приятелката ви — бъдете откровена?

АРСИНОЯ

Така е, да, но мен душата ми кърви,
като я виждам как тя мъчи ви, уви!
Като ви гледам тъй — и страда съвестта ми
и ще ви кажа, че направо тя ви мами!

АЛЦЕСТ

Това за мене е приятелският жест,
безкрайно задължен съм ви за тая чест.

АРСИНОЯ

Приятелка е, да, но нейната измяна
към милия човек за мене е презряна;
как ловко мами ви, с усмивка на лице.

АЛЦЕСТ

Възможно е, мадам, в човешкото сърце

кой би надникнал; но сърцето как ви дава
да ми направите услуга чак такава.

АРСИНОЯ

Но господинът май не ще да разбере.
Не трябваше да ви го казвам най-добре.

АЛЩЕСТ

Не. В тая работа най-тягостното нещо
са недомлъвките, звучат почти злоещо,
веднъж започне ли — човек да не мълчи;
дано отворят се и моите очи.

АРСИНОЯ

Добре, щом искате, веднага ще пролея
обидна светлина, та сам дано чрез нея
се убедите, че виновна е сама.
Е, дайте ми ръка, да идем у дома;
там доказателство ще дам за Селимена,
че тя изменя ви с готовност неизменна,
а щом в гърдите ви утихне тая страст,
все с нещо друго ще ви утешим и вас.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Елианта, Филинт

ФИЛИНТ

Не, по-почтен човек не съм видял до днеска
и тая работа за малко да оплеска;
оттук подхващаха съдиите, оттам,
но той на всичко се опъваше, мадам,
какви ли не дела, какви ли не интриги
са виждали, това обаче изуми ги.
Не, господа, дори във всичко да е прав,
не ме насилвайте по тоя параграф.
Защо се сърди и търчи в съда веднага,
това, че пише зле — не го на чест засяга,
какво обидно е, какво не му е в ред
и честен мъж да е бездарен стихоплет:
тук, види се, честта за аргумент не става!
Признавам: умен е, достоен е, със слава,
прочут и в танца, и на бойното поле,
каквото искате, но просто пише зле.
Ще го възхваля тук, пред вас, и то веднага
че е добър ездач, че той е първа шпага,
но за куплетите — покорен ваш слуга.
Не бива повече да пише отсега,
освен ако... освен... освен, ако това не е
единствено под страх от смъртно наказание.
Какво ще станеше, ако не бе склонил
поне да промени ужасния си стил;
за него и това бе вече доста много:
— Мосю, простете ми, че съдя ви тъй строго,

сърдечно бих желал да сте такъв поет,
че да направите един добър сонет.
И ги накараха да се прегърнат смело
и точка сложиха на смешното им дело.

ЕЛИАНТА

Наистина Алцест направо е чудак,
но аз харесвам го и го ценя все пак,
такава искреност, направо е загадка —
и смелост трябва тук, и благородство, рядка
е тази преданост, особено пък днес.
Да може всичките да са като Алцест.

ФИЛИНТ

Направо странно ми се вижда и на мене,
като го гледам как в страстта си заслепен е,
при тия качества, с които е дарен,
се чудя просто как държи го още в плен
и как възможно е дори, в последна сметка,
да е изобщо в плен на вашта братовчедка.

ЕЛИАНТА

Това е любовта — тук разумът мълчи,
нещата други са в две влюбени очи
и всички доводи, харесват ли се двама,
не струват нищо и от думи полза няма.

ФИЛИНТ

Като ги гледате, дали е той любим?

ЕЛИАНТА

Такива работи не можем да твърдим.
Обича ли го тя? Кой може тук да каже
сърцето, че и то се колебае даже;
човек обича, без да знае някой път,
друг път внушава си, че влюбен е до смърт!

ФИЛИНТ

Аз мисля, че Алцест у вашата роднина
ще страда доста и съдбата ще проклина;
ех, моето сърце да можех да му дам,
той щеше другаде да гледа днес, мадам,
и вашта доброта би предпочел — не крия,
това направил бих и аз, и аз самия.

ЕЛИАНТА

Не ща да си кривя душата, нито с финт
да се измъквам — прав сте, казвам го, Филинт,
но против чувствата му не роптая, даже
сърцето ми — и то държи да го докаже;
бих искала, ако зависеше от мен,
да бъде още днес и бракът им скрепен.
Обаче ако тъй — в живота всичко става —
реши, че любовта му тя не заслужава,
а той нуждае се от истинска любов —
аз бих отвърнала на неговия зов;
това, че тя го е отблъснала — това е,
което ама хич не ще ми повлияе.

ФИЛИНТ

Аз също няма да ви укоря, мадам,
за чувствата ви, за сърдечния ви плам:
той също може да го потвърди — добре го
познавате — това му казах и на него.
Но ако тях все пак обвърже ги Химен
и вие вече сте свободна — и за мен
спомнете си, с любов и преданост гореща
към вашта доброта веднага съм насреща:
ще съм признателен за тоя дар голям,
от който той очи отвърнал е, мадам!

ЕЛИАНТА

Шегувате се май!

ФИЛИНТ

О, не, мадам, за бога!
Душата си излях: не, повече не мога —
отдавна чаках за един такъв момент,
че няма нещо днес по-важно тук за мен.

ВТОРА КАРТИНА

Алцест, Елианта, Филинт

АЛЦЕСТ

Ах, дайте ми съвет, мадам, такава гнусна
подла гавра, не, не мога да допусна...

ЕЛИАНТА

Какво е станало? Защо сте тъй вбесен?

АЛЦЕСТ

Направо ще умра, не, свършено е с мен,
да бяха всичките стихии връхлетяли
едва ли биха ме засегнали, едва ли...
край... свърши... любовта... не, нямам думи, не...

ЕЛИАНТА

Но успокойте се, кажете ми поне...

АЛЦЕСТ

О, небеса, нима такава прелест може
да крие толкова коварство? Мили боже!

ЕЛИАНТА

Какво ви е все пак?

АЛЦЕСТ

Ах, всичко рухна в прах,
тя... тя... предаде ме... уби ме вече, ах,
не е за вярване такава... Селимена...

Ах, Селимена ме измами... точно мен, а?

ЕЛИАНТА

Но доказателства са нужни тук Алцест.

ФИЛИНТ

Навярно някакво съмнение и днес —
и вие скачате със своите химери...

АЛЦЕСТ

Ах, стига, моля ви, все той ще се намери...

(На Селимена)

Не ви говоря аз, мадам, току-така —
писмо, написано от нейната ръка,
писмо с адреса на Оронт успях да хвана
и то говори ми за нейната измяна;
Оронт — за него пък не бих се сетил чак,
че може да ми е съперник или враг.

ФИЛИНТ

Едно писмо не е достатъчна причина
и може тя да се окаже най-невинна.

АЛЦЕСТ

Мосю, упорството ви няма ли да спре,
за своите работи мислете по-добре.

ЕЛИАНТА

Смирете си гнева, обиди като тия...

АЛЦЕСТ

Единствено пред вас, мадам, ще се разкрия;
пред вас сърцето ми разкрива се сега,
дано олекне му от дивата тъга.

Да отмъстите на коварното създание,
да отмъстете му — и с удар най-суров!

ЕЛИАНТА

Да отмъстя? Но как?

АЛЦЕСТ

Със своята любов.

Вземете мястото ѝ в мойта гръд ранена —
така ще отмъстя и аз на Селимена;
с дълбока, искрена любов, със силна страст
жестоко тоя път ще я накажа аз,
със своята преданост, със своето обожание
към друго, по-добро и предано създание.

ЕЛИАНТА

Съчувствам ви и знам, че страдате, Алцест,
дори сърцето си предлагате ми днес,
но може болката да не е чак такава,
че чак да се стреми човек да отмъщава.
Една обида от любимо същество
минава лесно и забравяш за какво
била е; трябва тук наистина причина,
любимата, дори с вина, е пак невинна
и ти отстъпваш ѝ, дори и да си прав;
гневът на влюбен — че нима това е гняв!

АЛЦЕСТ

Не, не, мадам, о, не — след смъртната обида
ще скъсам, повече не искам да я видя;
не, няма връщане — в това съм убеден,
да пукна, ако я погледна някой ден.
А, ето я, гневът ми взе да се надига,
сега разкривам ѝ тук цялата интрига
и ще положа сам във вашите ръце
избавеното си от подлостта сърце.

ТРЕТА КАРТИНА

АЛЦЕСТ (*настрани*)

О, Господи! Гнева си как да обуздая?

СЕЛИМЕНА

Какво е станало, Алцест? Каква е тая изнервеност, защо сте жълт като листо и мрачни погледи ми хвърляте? Защо?

АЛЦЕСТ

Защото няма по-коварна и зловеща душа от вашата, защото се не среща такава подла твар ни в тоя грешен свят, ни даже в бездните на зейналия ад.

СЕЛИМЕНА

Какъв любезен тон, фриволности младежки.

АЛЦЕСТ

Ах, стига приказки, не ми е хич до смешки: на ваше място бих почервенял от срам; и доказателство веднага ще ви дам — не се е току-тъй възбунила душата, не ми е пламнала без нищо и главата, това съмнение, загнездило се в мен, че се преструвате, уви, от ден на ден растеше и сега към тоя ход ме тласна, защото зная, че роден съм под нещастна звезда, но хич не се надявайте, мадам, че без да отмъстя, ей тъй ще се предам, аз знам, че чувството пристига и не пита, че идва изведнъж и просто ни връхлита, че няма в любовта насила победен — сърцето тук само избира своя плен. А нямаше така да се терзая, драга, ако ми кажехте самичка и веднага,

че нямам шанс при вас — защо да ви виня,
пред злия жребий щях глава да преклоня!
Но да раздухвате с лъжлив обет пожара,
си е предателство, направо е поквара
и аз не зная мъст достойна за това.
Едва се сдържам тук, повярвайте, едва!
Направо болен съм, изменнице лукава,
не съм на себе си, не знам какво ми става,
на смърт ранен от вас, обхванат съм от бяс,
почти изгубил съм разсъдъка си аз
и тази ярост ме души и ме задавя,
и вече се боя, че нещо ще направя.

СЕЛИМЕНА

Какъв е тоя гняв, отде е тоя смут?
Кажете, откога наистина сте луд?

АЛЦЕСТ

Откакто моят дух започна да отпива
от сладкия ви взор отровата горчива,
която вземал съм за истински нектар,
измамнице — да, да, жена с измамен чар!

СЕЛИМЕНА

Каква измама пак, отново ли измама?

АЛЦЕСТ

Какво двуличие! Артистка — дума няма!
Но аз ви уличих, това ви провали —
я вижте, почеркът е вашият, нали?
Това писмо, мадам, добре за вас говори
и няма повече защо човек да спори.

СЕЛИМЕНА

Това ли, значи, ви докара чак до там?

АЛЦЕСТ

А вие, вие... не изгаряте от срам!

СЕЛИМЕНА

Защо ще трябва да изгарям, ми кажете?

АЛЦЕСТ

Какво, преструвки пак, без срам от греховете?
Макар без подпис, е от вас, нали така?

СЕЛИМЕНА

Да, да — излязло е от моята ръка!

АЛЦЕСТ

И вие гледате го, без да ви сконфузи
и без дори от срам да пламнат вашите бузи.

СЕЛИМЕНА

Е, вие — виждам — сте направо помрачен.

АЛЦЕСТ

Какво! Отричате разкритото от мен!
След тия чувства към Оронт какво остава:
за мен — обидата, за вас — позорна слава!

СЕЛИМЕНА

Оронт! Че кой твърди, че е за него то?

АЛЦЕСТ

Които дадоха ми го, мадам... защо? —
дори да е за друг, какво се тук променя,
сърцето ми кърви и хич не ме е еня
кому сте писали — вината е вина!

СЕЛИМЕНА

Ако съм писала на някоя жена?
Виновна ли съм пак? И повод ли за рана е?

АЛЦЕСТ

Ах, пак увъртате, чудесно оправдание.
Я гледай как не съм се сетил за това,
че то веднага от гнева ме отърва...
Лукавствата ви май са вече и нелепи!
Или си мислите, че хората са слепи?
Да видим докъде, мадам, ще продължи
нахалството ви днес — и с колко ли лъжи?
Щом казвате, че до жена било писмото,
какво ще кажете за тая жар, защото
една жена така не пише на жена,
сега ще прочета...

СЕЛИМЕНА

Шегите настрана,
не ми е до това да слушам как с наслада
ще гъгнете пред мен каквото ви допада!

АЛЦЕСТ,

Не, не, недейте се вълнува чак дотам,
а обяснете ми ей тук това, мадам.

СЕЛИМЕНА

Не, няма да чета, махнете се веднага,
какво си мислите — мен хич не ме засяга.

АЛЦЕСТ

Но докажете ми, че вашето писмо
е до жена — че то не би могло само...

СЕЛИМЕНА

Не, то е до Оронт; за радост и на мене
и той ми писа, че от мене за пленен е,
аз обожавам го и слушам го в захлас,
каквото кажете — това и правя аз,
мислете си, че аз не съм за нищо права,
но само, моля ви, недейте ми додява.

АЛЦЕСТ (*настрани*)

О, Господи, какво жестоко същество,
от камък ли е туй сърце, или какво?
Тук гневният съм аз, на мене зле ми става,
а тя оплаква се, а тя ми вдига врява!
И тя, след многото съмнения и скръб
отново взема връх и ми обръща гръб,
и пак сърцето ми, макар да се отрови,
е склонно да влече огромните окови
и няма сили да отблъсне и презре
онази, дето го оплете тъй добре!

(*на Селимена*)

Ах, знаете добре, мадам, за слабостта ми,
и я използвате след всичките измами,
и жалка жертва на коварния ви взор
аз срещам и сега, уви, от вас отпор!
Не са ми — зная — хич напразни страховете,
но оправдание поне си намерете,
кажете за това невинно писъмце,
и аз държа да сте с развързани ръце,
кажете ми, че скъп съм ви, макар насила,
и аз насила ще река, че сте ми мила.

СЕЛИМЕНА

Такава ревност, не — за мен сте полудял,
не заслужавате ни обич, нито жал;
бих искала да знам кой тук ще ме накара
да падна чак дотам сред низост и поквара;
ако сърцето ми към друг се устреми,
не можем ли това да изясним сами?
Какво — и чувствата в душата ми открита,
и те ли малко са за моята защита?
Какви съмнения при тоя тук гарант?

Не е ли моят дух направо подигран?
Какво усилие му струва на сърцето
да си признае, че от обич е обзето;
честта на пола ни на страстите е враг
и тя ни пречи да прекрачим тоя праг,
но щом го сторим и душата се разкрие,
защо в съмнения ще се топите вие?
А после тук съзирате мотив
за подозрения — не ви е никой крив,
ама и аз съм си виновна — дума няма,
че моята любов към вас е тъй голяма.
Каква глупачка съм — свещена простота! —
че и сега към вас питая доброта;
да дам сърцето си на друг, това остава —
да има за какво да страдате тогава.

АЛЩЕСТ

Ах, пак! Предателка! Нали съм пръв глупак,
със сладки приказки залъгвате ме пак,
и хич нехаете какво ми е в душата,
но няма как — не се върви срещу съдбата;
да видим докога това ще продължи —
да ме предавате с измами и лъжи.

СЕЛИМЕНА

Не ме обичате тъй, както подобава.

АЛЩЕСТ

Не, не, обичам ви — и то със страст такава,
с каквато никой друг, мадам, не би могъл;
такава силна, че понякога съм зъл.
Да, никой друг не ща във вас да се заглежда;
да сте изпаднала, без капчица надежда,
небето, дето тъй ви с хубост надари,
да ви оставяше без титла, без пари,
та моето сърце от радост да прелива,
че то във вашата съдба несправедлива,

се е намесило и видя окрилен,
че своето щастие дължите го на мен.

СЕЛИМЕНА

По странен начин ми желаете доброто!
Дано не стигаме дотам, Алцест, защото...
А, ей го Дюбоа, куриозен господин.

ЧЕТВЪРТА КАРТИНА

Селимена, Алцест, Дюбоа

АЛЦЕСТ

Какво е станало, че си такъв един...
Е?

ДЮБОА

Господине...

АЛЦЕСТ

Е!

ДЮБОА

Тсст. Тайна. Госпожата?

АЛЦЕСТ

Е, казвай, де!

ДЮБОА

На зле са тръгнали нещата.

АЛЦЕСТ

Какво?

ДЮБОА

Да кажа ли?

АЛЦЕСТ

Високо говори!

ДЮБОА

Да няма някой тук?

АЛЦЕСТ

Ах, стига вече спри,
ще казваш ли?

ДЮБОА

Да, да — да бягаме веднага!

АЛЦЕСТ

Какво?

ДЮБОА

Че казах ви — ще трябва да се бяга.

АЛЦЕСТ

Защо?

ДЮБОА

Да бягаме оттук...

АЛЦЕСТ

Но как така?

ДЮБОА

Ей тъйка — както сме, недейте се тутка.

АЛЦЕСТ

Какви ги плещиш пак? Ах, дявол да те вземе!

ДЮБОА

Да хукнем през глава, мосю, дорде е време!

АЛЦЕСТ

Главата аз ще ти отрежа, разбери,
не ми ли обясниш, и тъй — броя до три.

ДЮБОА

Мосю, един човек, облечен в черно, значи,
направо в кухнята, такава, ни се влачи
и носи някаква хартия там с печат,
и букви има — да ти се завие свят,
не можеш нищичко прочете — дребно вредом,
ще трябва от съда да е, като го гледам.

АЛЦЕСТ

Добре де — и какво? Защо е тоя страх,
защо за бягство ми бърбориш — не разбрах?

ДЮБОА

То, щото преди час... е, час и половина,
и някакъв човек, мосю, към нас намина
по спешност, вика, тъй де, да ви бил видял,
но щото нямаше ви, пък и бил разбрал,
че аз старая се, реши, че и слугата...
Ох, как се казваше... На, щукна ми в главата.

АЛЦЕСТ

Направо ми кажи какво ти каза той...

ДЮБОА

Абе, от вашите приятели... но кой...
Било опасно и пристигнал да ви каже,
че може да опре и до затвора даже.

АЛЦЕСТ

Не ти ли каза за какво, поне да знам...

ДЮБОА

Мастило каза и хартия да му дам

и два-три реда той ви драсна на коляно,
та да се сетите какво е по-отрано.

АЛЦЕСТ

Я дай...

СЕЛИМЕНА

Какво ще е, обърках се съвсем...

АЛЦЕСТ

И аз не знам, но ей сега ще разберем,
какво се туткаш пак, вади го, ти говоря!

ДЮБОА (*след като дълго е търсил писмото*)

Но аз, мосю, съм го забравил в коридора.

АЛЦЕСТ

Не знам какво да те...

СЕЛИМЕНА

Побързайте, Алцест,
ще трябва мерки да се вземат още днес.

АЛЦЕСТ

Съдбата, види се, не спира да се пречка
да разговарям с вас — засечка след засечка,
но аз все пак отпор последен ще й дам,
така че пак съм тук довечера, мадам.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Алцест, Филинт

АЛЦЕСТ

На, вече казах ви, че пътят ми избран е...

ФИЛИНТ

Но не е казано, че трябва да се хване...

АЛЦЕСТ

Не ми разправяйте, а чуйте по-добре —
избран е пътят и не ще ме нищо спре,
в това порочно и коварно наше време
все нещо трябва тук човек да предприеме;
срещу противника ми всичко бе до днес —
и факти, и закон, и истина, и чест,
разбраха всички, че съм прав, и пред Темида,
спокойно мислех си, ще мога да отида,
но на, съдбата пак скроила ми кюляф —
загубих делото, макар и да съм прав.
Да тържествува той, за честен да се смята,
когато низостта му е навред позната!
Че мен ме удуши — не е дотам беля,
но на закона, тъй, подлецът му, подля
вода; с преструвките, с лукавите си нрави
измами правото, успя да го направи.
Така бе увенчан позорът му, за срам,
не стига туй, ами отишъл по-натам —
и книжка някаква успя да напечата
и после пуснал слух, че моя е творбата;

а тя не се чете, един такъв пасквил,
обаче той навред е вече разтръбил,
че авторът съм аз; Оронт — това и чака,
веднага включил се в позорната атака!
Той, дето в двора уж го имат за почтен
и нищо лошо тук не е видял от мен,
освен че искрен бях, когато за сонета
поиска мнение, и дадох му съвета
да спре да пише, но не мога си криви
душата — тая е картината, уви!
И той приписва ми вина — и то голяма,
и по-опасен враг за мен от него няма!
Е, няма никога — дори и за хатър —
да лъжа подло, че сонетът е добър:
човекът, дявол да го вземе, си остава
ужасен — все ламти за почести и слава!
На тях е подчинил живота си и днес,
и те са и закон, и доблест тук, и чест!
Но стига вече! Край на мъртвата ви хватка,
че свободата е на тоя свят най-сладка,
щом вие вълци сте, озъбени от бяс,
ще бягам в пустошта, не ща да съм сред вас.

ФИЛИНТ

Такъв един обрат прибързан ми изглежда;
Не бива чак така да губите надежда.
Недейте се коси за гнусната мълва,
Не вярвам някой да повярва на това,
Ще видят всички, че следата е лъжлива
И той на себе си така вода подлива.

АЛЦЕСТ

Кой? Той ли? Хайде де! На тоя хубавец
съдът му разреши да бъде пръв подлец!
Макар да трябва с пръст пред всички да го сочат,
ще видим утре, че е още по на почит.

ФИЛИНТ

Това, че пуснал слух за подлия пасквил,
не виждам как ли би ви някак навредил,
лъжата лъсва и, разбира се, веднага.
А пък за делото — недейте хич отлага,
обжалвайте в съда, възможно е поне
да преразгледат...

АЛЦЕСТ

Не, това изобщо не!
Направо може да ми струва доста нещо,
но по-добре... С това решение злоещо
се вижда как е бил законът унижен —
и даже много по-изгодно е за мен,
добро свидетелство за днешните ни нрави,
чудесен атестат за хората лукави.
Към двайсет хиляди ще дам — добра пара,
но двайсет хиляди са също тъй добра
цена за моите нападки и бележки
срещу човеците с пороци нечовешки.

ФИЛИНТ

Но все пак...

АЛЦЕСТ

Все пак, хич недейте тъй дълба,
нима ви е, мосю, до моята съдба?
Или ще имате очи да извините
и да замажете на ужаса следите?

ФИЛИНТ

Не, не, съгласен съм напълно с вас,
Алцест, така е — подлости и личен интерес;
лукавства само и измислени заслуги,
а трябва хората да бъдат май по-други.
Обаче за какво се питам, за какво,
да бягаме пък чак от цяло общество?

Дори напротив, да — от грешките човешки
се учим често да не правим нови грешки.
Какво по-хубаво за нашта доброта?
Ако навсякъде се срещаше честта
и ако всичко бе самата добродетел —
човек тогава хич не би ги и усетил.
Нали и за това сме надарени с тях —
да видим в другите порок, поквара, грях;
и нашето сърце от гордост да прелива...
Речта ви е, мосю, така медоточива;
и има истина във вашите слова,
но просто губите си времето с това.
Аз мойта истина ви казах — ще замина,
езикът остър ми е като гилотина,
каквото казал съм, отсечено е в миг —
ще патя доста тук, уви, с такъв език.
Не ща да спорим, ще изчакам Селимена,
държа да бъде най-подробно известена,
аз смятам, че сега е сгодният момент
да разберем дали тя влюбена е в мен.

ФИЛИНТ

Да я изчакаме при Елианта, горе.

АЛЦЕСТ

Не, развълнуван съм, не ми се хич говори.
Качете се, а мен ме оставете сам
на мойта черна скръб докрай да се отдам.

ФИЛИНТ

Не е компания за мъж така терзан, та
отивам и сега ще дойдем с Елианта.

ВТОРА КАРТИНА

Селимена, Оронт, Алцест

ОРОНТ

Да, вие трябва да ми кажете все пак
дали готова сте да се обвържем с брак.
Но трябва сигурен да съм във вас до края,
че колебания не мога хич да трая,
ако сте трогната от мойта силна страст,
ще искам лично да го чуя тук от вас.
И първият залог, мадам, за обичта ви
ще е това: Алцест дома ви да забрави;
ще го пожертвате, не ща край мене друг —
от утре повече да не е стъпил тук.

СЕЛИМЕНА

Мотив се мъча за гнева ви да намеря,
но като зная как ценяхте го довчера...

ОРОНТ

Не е моментът за мъдруване, мадам,
аз искам чувствата ви по-напред да знам,
един от двамата избирате веднага —
мен нищо друго тук сега не ме засяга.

АЛЦЕСТ *(Излиза от своя ъгъл)*

Да, да, избирайте, мадам, Оронт е прав,
и аз желая туй, при целия му гняв,
и мен насам това желание ме тласна —
от вас позиция се иска — точна, ясна,
не мога повече така да страдам аз,
сега ще разбера какъв съм тук за вас!

ОРОНТ

И аз не ща, мосю, със свойта страст гореща
да ви се пречкам и да ви стоя насреща.

АЛЦЕСТ

И аз не ща, мосю, ревнив или пък не,
с вас точно да деля каквото и да е!

ОРОНТ

И ако повече тя вас ви предпочита...

АЛЦЕСТ

И ако повече тя мен не ме зачита...

ОРОНТ

... веднага махам се от пътя ви, Алцест...

АЛЦЕСТ

... от погледа ѝ ще се махна още днес...

ОРОНТ

Мадам, ще трябва да ни кажете веднага!

АЛЦЕСТ

Не може повече, мадам, да се отлага.

ОРОНТ

Не може повече така да продължи.

АЛЦЕСТ

Кажете който на сърцето ви лежи.

ОРОНТ

Не виждам изборът защо ви затруднява!

АЛЦЕСТ

Защо душата ви обърква се тогава!

СЕЛИМЕНА

О, боже мой, нима опрели сме дотам,
че разяснения да давам! Аз си знам
отдавна как стоят, да, да, при мен нещата
и хич не ми се е объркала душата:
аз знам добре кого избрала съм от вас

и няма пречка да не ви го кажа аз,
но съгласете се, че тук не е прието
жена да казва кой лежи й на сърцето.
Не трябва, знаете, неща от тоя род
да ги приказваме пред толкова народ;
да видиш от какво душата е обзета —
това не значи да надничаш чак в корсета;
по-леко трябва при един такъв момент,
защото другият ще е сломен от мен.

ОРОНТ

Не, не, в лицето ни кажете, стига с тая
уклончивост...

АЛЦЕСТ

Мадам, и аз това желая,
направо казвайте нещата как стоят,
чак толкова не ни щадете тоя път,
не щете врагове, не щете да сте груба —
но полза никаква и само е денгуба;
с едничка думичка кажете ми поне,
ще смятам иначе мълчането за „не“;
но пак, мадам, дори при вашето мълчание
ще гледам моят гняв за мен да си остане.

ОРОНТ

Разбирам ви добре, мосю, и тоя гняв
е доста справедлив и сте напълно прав.

СЕЛИМЕНА

Не мога повече да ви търпя каприза!
Какво от всичкото това сега излиза?
Че нищо тук не съм приказвала преди?
А, Елианта... тя дано ви убеди.

ТРЕТА КАРТИНА

Елианта, Филит, Селимена, Оронт, Алцест

СЕЛИМЕНА

Добре, че тук дойде и мойта братовчедка.
Ей тия господа от час ми търсят сметка,
била съм длъжна, без преструвки и лъжи,
да кажа който на сърцето ми лежи,
а пък на другия да му река в лицето
да се не мярка тук, че друг ми бил в сърцето.
Кажете, може ли да стигнем чак дотам...

ЕЛИАНТА

Боя се, че съвет не мога да ви дам,
а и не знам защо така на мен държите,
щом всичко аз държа да казваме в очите.

ОРОНТ

Напразно търсите поддръжници, мадам.

АЛЦЕСТ

Увъртания пак, добри — но не дотам!

ОРОНТ

Не, не, ще трябва да се наклони везната.

АЛЦЕСТ

Мълчите, ясни са за всички тук нещата.

ОРОНТ

Едничко „да“ — и край на вашите беди.

АЛЦЕСТ

Мълчанието мен ме вече убеди.

ЧЕТВЪРТА КАРТИНА

Арсиноя, Селимена, Елианта, Алцест, Филинт, Акаст, Клитандър, Оронт

АКАСТ *(на Селимена)*

Мадам, и двамата дошли сме без покана да изясним един въпрос, че много стана.

КЛИТАНДЪР *(на Оронт и Алцест)*

А, тъкмо, господа... добре, че сте сред нас, че тая работа засяга ви и вас.

АРСИНОЯ *(на Селимена)*

Мадам, визитата ми да не ви шокира, ей тия господа направо нямат мира, тревожи ги един такъв въпрос, уви, че просто моят ум се още противи, премного ви ценя, за да повярвам, мила, че може чак дотам да сте се провинила; какво, че малко се посдърпахме, мадам; не ми се вярва на очите; твърдо знам, че вие честно ще излезете от спора и пак ще гледате в очите всички хора.

АКАСТ

Да, пита се, мадам, въпросните слова кому са пратени — въпросът е в това Клитандър ли, мадам, е тоя получател...

КЛИТАНДЪР

Или пък някой на Акаст го е изпратил...

АКАСТ *(на Алцест и Оронт)*

Навярно и на вас познат е, господа, ей тоя почерк тук; познахте ли го? Да? И знаете добре и за какви ни сочат, но не е лошо и един последен прочит:

Вие сте странен човек — осъждате моята веселост и ме упрекувате, че съм била особено весела, когато не съм

край вас. Няма нищо по-несправедливо от това; и ако не дойдете веднага да ми се извините за тази обида, няма да си го простя за цял живот. Нашият дългност виконт...

Той трябва да е тук.

... нашият дългност виконт, с когото започвате своите жалби, не ми допада много и откакто го видях да плюе в кладенеца, за да прави кръгове, не мога повече да имам добро мнение за него! Колкото до дребния маркиз...

Безспорно, господа, за мене стана реч.

... колкото до дребния маркиз, който вчера сутринта ми стиска така дълго ръката, според мен едва ли има нещо по-нищожно на тоя свят от жалката му персона и цялото му достойнство е в титлата и мундира.

Относно човека със зелените фльонги...

(на Алцест)

Това са камъни във вашата градина...

... относно човека със зелените фльонги, той понякога ме развеселява със своите резкости и с мрачните си забележки, но много често няма по-досаден човек от него. Човекът със сонета...

(на Оронт)

Е, вие сте на ред.

... човекът със сонета, който се прави на духовит и се е засилил на всяка цена да става писател, едва успявам да го изслушам до края и неговата проза ме уморява не по-малко от стиховете му. Така че не си втълпявайте, че аз само се забавлявам: намирам за много по-добре да си приказвам с вас, отколкото да ме въвличат във всичко това, защото най-хубавата подправка в развлеченията, това е присъствието на хората, които обичаш.

КЛИТАНДЪР

А, ето ме и мен.

Вашият Клитандър, за когото ми говорите, и който е толкова сладникав, е последният човек, към когото бих могла да имам приятелско чувство. Стигнал е дотам да си въобразява, че го обичат, докато вие си мислите, че не ви обичат. Добре ще направите, ако смените чувствата си с неговите и идвайте да ме виждате по-често, за да мога да понасям по-лесно досадата, която ми навява той.

Чудесен образ, а, и си личи модела,
че пита се — защо така сте ме подела,
мадам: но стига, край — и двамата навред
ще изтипосваме и вашия портрет.

АКАСТ

Тук много работи могъл би да ви каже
и дребният маркиз... но и гневът ми даже
премина... Само че ще ви докажа аз,
че има и къде по-хубави от вас.

ПЕТА КАРТИНА

Селимена, Елианта, Арсиноя, Алцест, Оронт, Филинт

ОРОНТ

Какво! И мен сте ме в писмото подиграли
след всичко, дете сте ми писали, така ли!
Или на влюбена играхте досега,
та с всичко живо да си правите шега.
Какъв глупак съм бил, но за какво роптая —
поне очите ми отворихте накрая;
сърцето върнахте ми — и съм отмъстен,
това е загуба за вас, а не за мен.

(на Алцест)

Мосю, оттеглям се — и вече пречка няма,
щастливо плаване нататък с тая дама.

ШЕСТА КАРТИНА

Селимена, Елианта, Арсиноя, Алцест, Филинт

АРСИНОЯ *(на Селимена)*

Не съм очаквала това, мадам, от вас,
не мога да мълча и да не вдигна глас,
такава черна гнъс къде се е видяла?
Не давам пет пари...

(Сочи Алцест)

... но господин Алцест,
човек на почит и с неопетнена чест,
ви бе боготворил и стори ви щастлива,
и вие...

АЛЦЕСТ

Моля ви, недейте тъй, не бива,
аз в тая работа ще се оправя сам,

не се нагърбвайте и с чужд товар, мадам.
Макар че сте добра и сте за мен кахърна,
не бих могъл с това и аз да ви отвърна;
така че надали прибягнал бих до вас,
дори да дойде ред да отмъщавам аз.

АРСИНОЯ

Ах, значи, тъй било, така сте ме разбрали —
че аз домогвам се сега до вас, така ли?
То самочувствие — обаче чак така;
но вие толкова недейте се ласка.
А пък не съм, мосю, и гладна поначало,
та до трохите на мадам да е опряло.
Не се залъгвайте и не вирете нос,
дали за мене сте, е другият въпрос,
въздишайте си пак по своята Селимена
и вие тук щастлив, и тя — ощастливена!

СЕДМА КАРТИНА

Селимена, Елианта, Алцест, Филит

АЛЦЕСТ

Е, виждате, мълча, след всичко, дето чух,
пред всички правех се, мадам, на сляп и глух,
но вижте, повече това така не може,
ще мога ли сега...

СЕЛИМЕНА

Ще можете... О, боже...

Каквото искате приказвайте, Алцест,
и както искате осъждайте ме днес;
да, да, виновна съм, терзае се душата,
по изкупление не вижда за вината.
Да мислят другите каквото щат за мен;
но вие... вие сте от мене наранен!
Напълно прав сте да се сърдите, така е,

виновна съм пред вас, вината ми се знае,
и всичко ясно е — предадох ви, Алцест,
и ваше право е да ме презрете днес,
приемам всичко...

АЛЦЕСТ

Ах, как искам да го сторя!
Но с нежността си как, уви, да се преборя?
Ала сърцето ми не дава, за беда!

(на Елианта и Филинт)

Видяхте, нежността срази и мен самия,
безсилен съм, така е, за какво да крия.
Но, честно казано, това не значи край
и аз ще продължа и по-нататък май;
били сме мъдри уж — какво измамно нещо,
в гърдата на всекиго тупти сърце горещо.

(на Селимена)

Да, да, невернице, ще ви прости Алцест
и вие можете направо още днес
да се надявате на някаква пощада,
понеже още сте неопитна и млада,
ако отдали сте сърцето си на мен —
човекът, който тук отдавна е решен от
тоя грешен свят далече да избяга —
и в мойто бягство ме последвате веднага.
Единствено това, ви казвам, би могло
да ме накара да забравя всяко зло
и всяка подлост и макар с душа ранена,
да ви обичам пак горещо, Селимена.

СЕЛИМЕНА

Какво? — на младини да сключа той брак

и се зачерня с вас из някой пущинак?

АЛЦЕСТ

Ако ме любите, и то със страст гореща
готова само мен да виждате насреща,
защо са ви градът и разни общества?

СЕЛИМЕНА

Но аз на двадесет години съм едва.
И нямам ни кураж, ни имам тая сила
да скъсам със среда, която ми е мила;
нали ръката ми вълнува ви все пак,
не ви ли стига, че поне ще можем брак
да сключим...

АЛЦЕСТ

Стига, не, сърцето ми разбра ви
и този отказ го завинаги избави.
Като не мога аз да съм това за вас,
което вие сте за мен — тогава аз
ви казвам сбогом; край — позорните окови
ще хвърля и не ще помисля хич за нови!

ОСМА КАРТИНА

Елианта, Алцест, Филит

АЛЦЕСТ (на Елианта)

И с добродетели, и с красота, мадам,
блестите — и кое по-умно е, не знам;
отдавна гледам ви с възхита отдалече,
но тъй и занапред бих искал да е вече,
така от бурите духът ми е сломен,
че вече бяга сам от сладкия ви плен;
не съм достоен да ви искам аз ръката,
не ще го позволят дори и небесата,
това ще е за вас един обиден дар,

останки от сърце с недогоряла жар
и после...

ЕЛИАНТА

Мисълта ви е напълно права,
но за ръката ми и друг се тук надява,
приятелят ви е готов да му я дам —
очаква само знак от мене...

ФИЛИНТ

Ах, мадам,
за мен е щастие и чест — и аз за нея
ще дам живота си, кръвта си ще пролея

АЛЦЕСТ

От мене — поздрави и останете тук
щастливи, весели и все един до друг!
А аз, предаден и осмян от обществото,
напускам бездната на козните и злото,
да търся ъгълче, където е и днес
човекът пак човек, без страх за своята чест.

ФИЛИНТ

А ние пък, мадам, да действаме тогава
ей тая работа изобщо да не става!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.